

Fant Vaterland-artikkelen
i et gammelt St. Hallvard.
Skrevet for snart 50 år siden.
(i Nr. 4/1937).

Politimannen er M.C. Øverland.
SPENNENDE LESNING!

TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTIANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

En politimanns erindringer.

BONDEFANGERE I ARBEIDE.

Vaterlands bondefangere kunde deles i flere klasser. Først den brutale type som alltid øvet vold og planla sine overfall for å tilrane sig sine ofres penger og eiendeler, de arbeidet gjerne i fellesskap med gatetøser som lokkemat. En annen type bondefangere var de som også planla sine forbrytelser, men som drev virksomheten mer i det små og ikke brukte vold mot sine ofre medmindre det var nødvendig for å holde sig mest mulig fra politiet. Neste type var de bondefangere som til stadighet holdt til i Vaterland. De søkte bare å tilsnike sig selskap hos tilreisende jernbaneslusk, hestehandlere, godmodige sjøfolk og tilreisende bønder for å tilfredsstille sin drikkelyst. Denne type bondefangere var som regel helt ufarlige. De planla aldri noe overfall og brukte aldri vold, men hvis anledningen ble gitt, kunde de tilrane sig penger eller verdigjenstander og fordusfte under drikkelagene. Disse bondefangere kunde gjerne kalles en bedre lasarontype. Arbeide vilde de på ingen måte ha, men bare ha ledige dager. De satte heller ikke store fordringer til livet, bare de kunde tilfredsstille sin trang til drikk, så var de mere enn fornøyet med tilværelsen. Rundt omkring på de forskjellige kafeer satt de hele dagen og ventet på en anledning til å bli kjent med noen fremmede som kunde by dem på en flaske øl eller annen drikk.

TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTIANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

Ikke langt fra Vaterland ligger Grønlands torv eller Kutorvet som det den dag idag kalles. Flere hundre bønder fra byens omliggende distrikter og store opland kom dit med sine varer, og der kunde det foregå en livlig handel hver dag. De omsatte der sine landmannsartikler av alle slags og også levende kreaturer og slakt. Like ved Vaterlands bro på begge sider av elven var der et samlag som hadde en stor kundekrets blandt bøndene. Efter endt markensdag kunde de da i mer eller mindre god stemning søke til de omkringliggende ølrestauranter, og flere kom da ned til Vaterland. Bondefangerne var straks på farten for å tilsnike sig øl og annen drikk ved sine vennlige tilnærmelser til disse mer eller mindre godhjertede mennesker.

Den annen type bondefangere som drev sin virksomhet med planlagt ran og helst i det små, hadde sitt arbeidsfelt både i Vaterland og rundt omkring i andre bydeler. Tidlig om aftenen begynte de å søker etter sine ofre. Deres frekkhet hadde ingen make, og dessuten var det meget lure karer. På utrolige måter kunde de bli kjent med fremmede mennesker på gaten, restauranter, forlystelsessteder o. s. v., og de innsmigret sig slik at de fikk full tillit hos sine ofre ved sin gode optreden. Gjerne offre de noen slanter for å være spandable til å begynne med. Under påskudd av å være godt kjent overalt i byen og være behjelpelig med å skaffe tvilsomme damebekjente og en fornøielig aften sammen, fikk de lokket dem med sig, og det gikk da som vanlig til Vaterland. Når denne del av deres arbeide var utført og de således hadde fått kloen i et offer som allerede var mer eller mindre beruset, stod dog det vanskeligste tilbake.

Det bestod i å komme ubemerket til Vaterland og ikke bli observert av den patruljerende konstabel. Kunde de det, gikk resten av sig selv. Disse bondefangere hørte til i Vaterland, og de var mer eller mindre kjent av politiet, som straks forstod deres hensikter og meget lett vilde kjenne dem igjen hvis anmeldelse på overfall eller tyveri skulde innløpe. Derfor måtte de arbeide meget forsiktig, og som regel aldri alene, men sammen i store bander. Ofrene blev lokket til Vaterland av et par av dem, ellers var bandemedlemmene på sine poster rundt omkring i Vaterland på de steder hvor deres medarbeidere vilde ankomme med sin fangst. De hadde å holde farvannet klart og undersøke om der «luktet

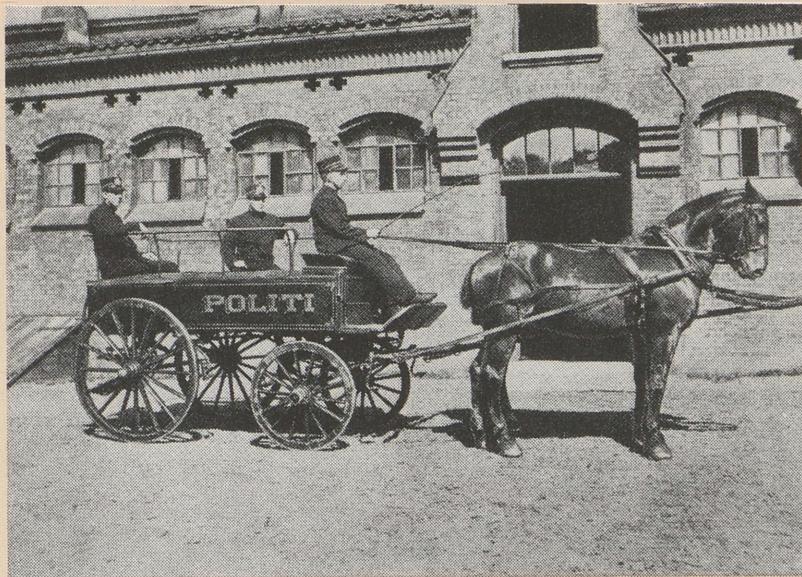
TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTIANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

av messing». De hang likegyldig på de forskjellige hjørner og gav avtalte signaler. Den patruljerende konstabel kunde selvfølgelig ikke være på alle steder samtidig. Skulde ikke strøket være farbart, fant de nok en eller annen omvei for å komme helt ubemerket til sitt bestemmelsessted. Det var helst om aftenen og utover natten denne trafikk foregikk, og i det mørke Vaterland med sine skumle avkroker og smug greide de nok i de fleste tilfeller å arbeide helt ugenert.

Drikkebulenes innehavere var også bekjent med bandenes håndverk. De gav heller ikke noen som helst opplysninger til politiet i tilfelle dette skulde rette noen forespørsler til dem av en eller annen art. Politiet stod derfor for det meste helt hjelpelös overfor samtlige bondefangerbander medmindre de ikke overrasket dem på fersk gjerning, og det var ingen lett sak. Damene, som stadig avventet bondefangernes fangster, arbeidet selvfølgelig også sammen med banden. Der blev drukket litt på den ene bule og fortsatt på en annen. Litt inntekter av ofrene skulde de mange buler også ha, samtidig var det et trick å gå fra den ene bule til den annen for å vill-lede ofrene så de senere ikke bestemt visste hvor de hadde vært. De blev samtidig mer og mer omtåket av den sisteklasses laddevin som blev solgt dem. Det var en meget lett sak for bondefangerne å sette sig inn i hvor ofrene hadde sine penger samt hvor meget de hadde, og når tiden var inne, begynte de å arbeide. Kanskje hadde de observert en slipsnål, som «dameselskapet» med letthet fjernet. En klokke med kjede kunde også bringe dem litt kontanter. Dog gikk de ikke brutalt frem, brukte ikke vold.

Nei, bondefangere av denne type var sluere enn å begå en slik dumhet og ennu mer redd politiet. Efter først å ha forsikret sig om at deres «klient» var passelig omtåket, blev både penger og gjenstander av verdi fjernet frá hans person. Man drakk ut med forslag om å besøke nok en bule. Noen av selskapet var allerede forsvunnet, men ofrene var for omtåket til å legge merke til det. Efter først å ha forsikret sig om at der ikke var noe politi i nærheten, forlot de drikkebulen. Efter å ha gått nogen få skritt blev ofrene overlatt til sig selv, og bondefangerne var som sunket i jorden. Slik endte disse menneskers besøk i Vaterland. Og ikke nok med det. Mange av dem våknet neste dag i fyllearresten, først da savnet de sine penger og eiendeler. Den patruljerende konstabel

TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTIANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

Patrollvognen «Sorgens trille».

kunde finne dem overstadig beruset, så de ikke kunde greie sig selv eller gi noen opplysninger på noen bopel i byen. De fleste av ofrene var jo helst tilreisende og sjøfolk og kunde således ikke bli overlatt til sig selv. Det er aldri noe så galt at det ikke er godt for noe, heter jo et gammelt ordsprog, de fikk en god lærepenge for eftertiden.

Den førstnevnte bondefangertype var meget farligere å komme ut for, da de brukte vold og mange ganger slo sine ofre fordervet. I motsetning til de før omtalte bondefangere holdt disse sig svært lite i Vaterland. Riktig nok hørte de for det meste hjemme der, men et større arbeidsfelt var nødvendig for dem. De arbeidet overalt og forfulgte sine ofre fra den ene bydel til den annen. I almindelighet var de mer eller mindre veldresset og kunde således optre overalt, samtidig som de hadde en

TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTIANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

grenseløs frekkhet. Tilsynelatende så de ut som lovlydige borgere flest, men stakkars de mennesker som blev utsatt for dem. Den dag idag floerer denne bandetype kanskje mer enn noensinne før. Samfundet, ikke bare i Norge, men i alle andre land, har vært plaget mer eller mindre av disse brutale og hensynsløse forbrytere, og det har vært aldeles umulig å få utryddet dette uvesen.

Skylden for at disse overfall hender så altfor ofte kan i mange tilfeller legges på den gode samfundsborger selv. Mange kunde ved å bruke en smule fornuftig sans og almindelig forsiktighet ha spart sig for å komme i berøring med disse rovdyr av mennesker. De har sine garn ute overalt i byens beste strøk, på restauranter, forlystelsessteder og på gatene for å snuse op et bytte. En borger kan mange ganger veksle for mange ord med fremmede han ved leilighet treffer på. Det er almindelig å spørre fremmede man møter på gaten om veiledning til å gå hit eller dit. Hvis vedkommende skulde treffe på en bondefanger, er han mer enn villig til å vise veien. Han er elskverdigheten selv, har da allerede satt kloen i sitt bytte, og etter å ha utført denne «vennetjenesten» vet han alt han behøver å vite og har ikke vanskelig for å komme sitt bytte på nært hold igjen, hvis han finner det regningssvarende. Hvorfor henvender disse mennesker sig ikke til mer sikre hold for å skaffe sig de opplysninger de trenger? Hvorfor spør de ikke den patruljerende politikonstabel på gaten? Til politiet går de dessverre for sent, og da for å be om hjelp og klage sin nød.

Man kan i mange tilfeller komme ut for pakket på uskyldige måter uten selv å gå like i hendene på dem. De er på farten overalt, ikke minst ved jernbanestasjoner og dampskibsbygger. I gamle dager hadde de sin spesielle opmerksomhet henvendt på de innkomne båter fra utlandet, ikke minst amerikabåtene med hjemvendte norsk-amerikanere. Mange av disse kom til hovedstaden på gjennemreise og blev der i kortere eller lengere tid. Bondefangerne møtte da op ved båtens ankomst for å utpeke sig sine ofre. De kunde uten vanskelighet merke sig hvor disse mennesker tok inn og forfulgte dem til stadighet for å vente på den første gitte anledning til å overfalle og bestjele dem. De arbeidet også gjerne sammen med kvinnelig hjelp, men var dette ikke nødvendig greide de helst sine affærer på egen hånd.

TREKK FRA DET MØRKESTE KRISTANIA VED ÅRHUNDRESKIFTET

DET VANDRENDE SAMLAG.

En liten og svært gammel rønne, som lå til Vognmannsgaten, bar navnet «Det vandrrende samlag». Husets fasade til gaten var så lav at man lett kunde nå op til takrennen. Det så skummelt og trist ut som de fleste andre rønner i Vaterland. vinduene og dørene var små og skakke, og glassene var på mange steder knust og erstattet med gamle filler. Denne rønnen hadde bare én fast beboer, en eldre kvinne som alltid kunde bli sett rusle rundt der inne dag og natt. Ellers leide hun bort nattelosji til bermen for en meget billig pris, som hennes gjester kunde overkomme. Rønnen var utstyrt med flere små rum. Inventaret var skrøpeelig og meget enkelt. Der vanket en masse lasaroner, og gatetøser hadde også sitt tilholdssted der. Mangt foregikk også innenfor denne rønnes vegger. Den var også et meget yndet selvmordsted. En eldre person skjøt sig etter å ha losjert der et par netter. Det var bare en av de mange ulykkelige, forkomme drankere som var blitt lei av livet. Den patruljerende konstabel hørte et skudd fra rønnen, som de alltid holdt et godt øye med, da så mange ulovlige ting foregikk der. Kjerringen kom samtidig farende mot konstabelen for å berette det som var skjedd, og sammen gikk de op for å undersøke huset. Det var mørkt i alle kott, men de blev undersøkt ved hjelp av en lysstump. I et av dem blev mannen funnet død i sittende stilling. En slik episode vakte ingen sensasjon i Vaterland. Noe hendte stadig der.

En lasaron kom en dag ganske rolig slingrende hen til vakthavende konstabel og bad om hjelp, da han holdt på å miste nesen sin. Mannens nese var skåret omrent helt av ovenifra og hang i en liten part av vegen mellom neseborene. Han blev øieblikkelig bragt til lægevakten og fikk nesen fastsydd på rette plass. Av forklaringen fremgikk det at han hadde vært i slagsmål i «Det vandrrende samlag», mene kunde eller vilde han ikke berette. Han viste sin takknemmelighet til politikonstabelen senere ved å vise sin igjensydde nese, og takket ham for at han hadde skaffet ham hjelp. Hvad nesen angikk, så hadde den riktignok kommet på plass, men om den ikke bidrog til noen forskjønnelse avmannens utseende, blev den for politiet et godt kjennemerke på ham.